

ӘОЖ 796.011.03

**БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫ ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДАҒЫ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ӘДІСТЕРІН 5В010800 «ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ЖӘНЕ
СПОРТ» МАМАНДЫҒЫНДА ҚОЛДАНУДЫҢ ЖОЛДАРЫ**

Майлхан Мухамед, Серікбай Данияр Әділұлы

mukhammed.mailkhan@mail.ru, dserikbay5@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Дене шынықтыру және спорт мамандығының 4 курс
студенттері, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі - Е.Омаров

Аннотация. Бұл мақалада дене шынықтыру пәнінің болашақ мұғалімдерін даярлаудың білім беру үдерісінде қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану мәселелері қарастырылады. Қашықтықтан білім беру технологиялары оқу үдерісін технологиялық сүйемелдеуді жүзеге асырылуы және оқытушылар мен профессорлар құрамы қашықтықтан оқыту технологиялары бойынша оқытуды жүргізуге үйретудің әдістік ұсыныстары келтірілген.

Қашықтықтан оқытудың тиімділігі мен сапасы дамыған материалдық-техникалық базаға және оқу үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің болуына ғана байланысты емес, демек көбінесе оқытушылардың қашықтықтан оқыту жүйесінде кәсіби қызметті жүзеге асыруға арналған дайындығымен анықталуы талданады. Қашықтықтан оқыту кезіндегі үдерісінің негізі-студенттің мақсатты және басқарылатын қарқынды өзіндік жұмысы, ол өзі "оқытудың жеке траекториясын" таңдай алады, яғни оқу пәндері мен курстардың даму тізбегін анықтай алады, өзіне ыңғайлы жағдайда, жеке қарқынмен, өзіне қолайлы уақытта оқи алады.

Дене шынықтыру және спорт мамандарын даярлау жүйесінде қашықтықтан оқыту технологияларын жеткіліксіз қолданудың негізгі себебі, білім алушыларды қашықтықтан оқыту жүйесінде кәсіби қызметті жүзеге асыруға дайын еместігі, байланыс сағаттарын қажет ететін шығармашылық мамандықтың ерекшелігі болып саналады.

Түйін сөздер: қашықтықтан оқыту технологиялары, індет себебі, ғылыми-техникалық ресурстар.

Қарастырылып отырған мақалада дене шынықтыру пәнінің болашақ мұғалімдерін даярлаудың білім беру үдерісінде қашықтықтан оқыту технологияларын қолданудың мәселелерінің айқындалуы Қазақстан Республикасында білім беруді жаңғыртудың маңызды бағыттарының бірі ашық және қашықтықтан білім беру жүйесін құру болып табылады.

Осы аяқталуға таяп қалған 2020-2021-інші оқу жылында қалыптасқан індеттің себебінен ашық және қашықтықтан білім беру жүйесінің қалыптасуының ерекше өзектілігі бірқатар факторлармен ұштасады.

Біріншіден, бұл Қазақстанның үлкен аумақтарға ие болуымен сипатталатын "аумақтық фактор", ал негізгі ғылыми-техникалық ресурстар ірі қалаларда шоғырланғаны мәлім.

Екіншіден, бұл білім беру саласындағы ресурстардың белгісіздігі мен шектелуі жағдайында білім беру қызметтері саласын дамытуды талап ететін "нарықтық экономика факторы". Соңғы жылдары еңбек нарығында айтарлықтай өзгерістер орын алу үстінде: қызметкерлерге қойылатын талаптар артты, кадрларды іріктеу кезінде мамандардың технологиялық дайындығына көп көңіл бөлінді.

Үшіншіден, бұл оқу мазмұны мен білім беру технологияларына қатысты оқушылар мен жалпы халықтың жаңа қажеттіліктерін қалыптастырумен байланысты "жеке фактор" [1,2].

Студенттерді оқытудағы қашықтықтан оқыту технологиялары университет қызметінің маңызды бағыттарының бірі болып табылуда. Оқу үдерісін іске асыру мен ұйымдастыру студенттің университеттің білім беру ресурстарына қол жетімділігін қамтамасыз ету үшін, интернетті пайдалануға негізделген заманауи білім беру технологияларын, сондай-ақ білімді тесттік бақылау жүйелерін қолдану арқылы жүзеге асырылуда.

Қашықтықтан білім беру технологиялары оқу үдерісін технологиялық сүйемелдеуді жүзеге асыруда, ал, оқытушылар мен профессорлар құрамы қашықтықтан оқыту технологиялары бойынша оқытуды жүргізуге қалыптасуда.

Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары:

1. Кәсіптік және жоғары кәсіптік білім базасында бакалавриаттың қысқартылған білім беру бағдарламалары бойынша негізгі қызметтен қол үзбей тұрғылықты (уақытша болатын) жері бойынша білім алу мүмкіндігі;
2. Жеке оқу жоспары бойынша оқу-үйрену мүмкіндігі;
3. Нұр-Сұлтан қаласына басқа қалалардан келген студенттер оқу және тұрғылықты жеріне бару шығындарын азайту арқылы өз шығындарын оңтайландыруға мүмкіндік нақты алуы;
4. Қорытынды аттестаттауды ара қашықтықтағы технологиямен толық қанды табыспен өткеннен кейін, бұрынғыдай мемлекеттік үлгідегі диплом (жоғары білім туралы диплом) беріледі.

Қашықтықтан білім беруді қолдана отырып, студенттер келесідей мүмкіндіктерді молынан ала алады:

1. Пәндердің оқу-әдістемелік кешендеріне қол жеткізуі;
2. Оқытушыларға (тьюторға) сұрақ қою және кеңес алуы;
3. Бақылау (курстық, дипломдық) жұмысын (оның ішінде электронды нұсқада) жіберу және оқытушының рецензиясын, пікірін алуға;
4. Қашықтықтан білім беру технологиялары жүйесінде сынақ тестін тапсыру арқылы білімдерін бақылаудан өтуге;
5. Әр семестрдің емтихандық сессиясының кестесін білуге;
6. Оқу үдерісін тиімді ұйымдастыру туралы ақпаратты қамтитын жаңалықтардың түрлерін қарауға;

7. Университеттің электрондық кітапханасына бірден қол жеткізуге;
8. Студенттер өз ара бір-бірмен оқу топтары арасында және оқытушы-профессорлар құрылымдармен **on-line** тәртібінде сөйлесуге.

Қашықтықтан білім беру технологиялары қызметінің негізгі бағыттары келесідей түрде іске асырылады:

1. Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу үдерісін ұйымдастыруға және басқаруға молынан қол жеткізуде;
2. Қашықтықтан оқытудың дидактикалық құралдарын әзірлеуге;
3. Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқу үдерісін ақпараттық-техникалық қамтамасыз ету;
4. Ақпараттық білім беру ресурстарының мәліметтер базасын құруға;
5. Ақпараттық және коммуникативтік технологияларды (АКТ) тиімді пайдалану үшін, ғылыми-педагогикалық кадрларды қайта даярлауға қатысуды меңгеруге қол жетімділік туындады.

Қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша білім алушыларға арналған оқу-әдістемелік базасы бойынша:

1. ЖОО электронды кітапханасын пайдалануға;
2. Электрондық дәрістер, электрондық оқулықтар мен оқу құралдары;
3. Курстық істер;
4. Видеодәрістер мен бейнематериалдар;
5. Интернет ресурстары;
6. Аудиоматериалдар.

Қашықтықтан білім беру технологиясын қамтамасыз етеді:

1. Оқу үдерісіне заманауи оқу-әдістемелік және дидактикалық материалдарды және оқытудың автоматтандырылған жүйелерін, ақпараттық-техникалық қамтамасыз ету жүйелерін, ақпараттық-кітапханалық жүйелерді бағдарламалық қамтамасыз етуді енгізу;
2. Қашықтықтан білім беру технологияларының дидактикалық құралдарын әзірлеу және енгізу;
3. Электрондық тасығыштарда оқу-әдістемелік кешендерді, оқу-әдістемелік құралдарды және дидактикалық материалдарды әзірлеу;
4. Электрондық оқулықтарды, мультимедиялық курстарды, әдістемелік құралдарды және қашықтықтан білім беру технологияларының басқа да әдістемелік құралдарын әзірлеу, сатып алу және игеру;
5. Қашықтықтан білім беру технологиялары үшін тестілеу жүйелерін және білімді бақылаудың басқа да құралдарын, ақпараттық ресурстарды пайдалану әдістемесін әзірлеу және енгізу;
6. Білім алушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, телекоммуникациялық құралдарды пайдалана отырып, оқу үдерісіне қатысушылардың өзара іс-қимылы арқылы білім алушыларды ғылыми және әдістемелік қамтамасыз ету;
7. Аумақтық аттестаттау комиссияларында қол жеткізуді шектеудің электрондық әдістерін, тәуелсіз бағалау әдістерін, жұмыстарды жария қорғауды қолдану арқылы жалғандыққа, жалғандыққа қарсы қорғалған ақпараттық жүйеде білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылауды және аралық аттестаттауды ұйымдастыру.

Қашықтықтан білім беру технологияларын енгізуден күтілетін нәтижелер келесідей болуы керек:

1. Оқу үдерісінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдануда оқытушылардың құзыреттілігін арттыру;
2. Білім беру кеңістігінде болып жатқан барлық инновацияларды ескере отырып, білім беру үдерісіне педагогикалық ұжымның шығармашылық көзқарасы үшін негіз құру;
3. Жаңа технологияны қолдану бойынша ұсыныстар әзірлеу;

4. Барлық пәндерді қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша оқитын студенттердің білім сапасы дәстүрлі жүйе бойынша оқитын студенттердің білім сапасынан асып түседі;

5. Студенттердің шығармашылық ойлау және ғылыми-зерттеу қызметінің деңгейін арттыру;

6. Түлектердің еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігі.

Қашықтықтан оқытудың тиімділігі мен сапасы дамыған материалдық-техникалық базаға және оқу үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыз етудің болуына ғана байланысты емес. Бұл көбінесе оқытушылардың қашықтықтан оқыту жүйесінде кәсіби қызметті жүзеге асыруға арналған дайындығымен анықталады.

Ашық және қашықтықтан білім беру жүйесінің қалыптасуы мен дамуы сапалы білімге қол жеткізуді қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен қатар, білім беру қызметтерінің әлемдік нарығында белгілі бір орынға ие болуға мүмкіндік береді [3]. Күндізгі бөлімде оқытудың дәстүрлі түрлерімен салыстырғанда қашықтықтан оқытудың негізгі артықшылықтары келесідей анықталады.

Қашықтықтан оқыту кезіндегі үдерісінің негізі-студенттің мақсатты және басқарылатын қарқынды өзіндік жұмысы, ол өзі "оқытудың жеке траекториясын" таңдай алады, яғни оқу пәндері мен курстардың даму тізбегін анықтай алады, өзіне ыңғайлы жағдайда, жеке қарқынмен, өзіне қолайлы уақытта оқи алады. Сондықтан қашықтықтан оқытудың негізгі артықшылығы-орналасқан жері, оқу уақыты және оның қарқыны бойынша белгілі бір "еркіндік". Бұл қашықтықтан оқытуды үздіксіз білім беру, "өмір арқылы білім беру" идеясын жүзеге асыру үшін өзекті етеді [1,2,3].

Қашықтықтан оқытудың маңызды артықшылығы оның экономикалық орындылығы мен тиімділігі болып табылады. Сарапшылардың пікірінше, қашықтықтан оқытудың құны, оқу үдерісін ұйымдастырудың дәстүрлі формаларын қолдану кезінде оқудан әлдеқайда төмен [4].

Алайда, жағымды сәттерге қарамастан, Қазақстандық білім беру жүйесінде қашықтықтан оқытуды нақты пайдалану жеткіліксіз деп сипатталуы да мүмкін. Алайда, қашықтықтан оқытудың тиімділігі үш негізгі фактормен анықталады:

-материалдық-техникалық қамтамасыз ету факторы (оқу орнының материалдық-техникалық базасы);

-оқу-әдістемелік қамтамасыз ету факторы (оқу-әдістемелік кешендер, білім беру бағдарламалары мен технологиялар);

-ұйымдастырушылық қамтамасыз ету факторы (қашықтықтан оқыту тәртібінде өзінің кәсіби қызметін жүзеге асыруға дайындалған тьютор мен оқытушылар).

Сонымен, дене шынықтыру және спорт мамандарын даярлау жүйесінде қашықтықтан оқыту технологияларын жеткіліксіз қолданудың негізгі себебі, білім алушыларды қашықтықтан оқыту жүйесінде кәсіби қызметті жүзеге асыруға дайын еместігі, байланыс сағаттарын қажет ететін шығармашылық мамандықтың ерекшелігі, сондықтан, егер сіз дене шынықтыру және спорт мамандықтары бойынша негізгі практикалық пәндерді байланыс сағаттарымен қамтамасыз етсеңіз, қашықтықтан оқыту формасын кеңінен бейімдеп қолданысқа енгізе аласыз.

Осылайша, қашықтықтан оқыту жүйесінде білім беру үдерісін ұйымдастырудағы оқытушының басты міндеттерін айқындауда: қашықтықтан оқыту курсы әзірлеу; оқыту-үйрету әдістері бойынша нұсқаулықтарды әзірлеуге; білім алушыларға кеңес беруге; оқыту нәтижелерін бақылаудың мәселерін кәсіби біліктілікпен тиімді атқаруға кеңінен қол жеткізуге мүмкіндік аласыз.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Полат Е.С, Моисеева М.В., Петров А.Е. Педагогические технологии дистанционного обучения / Под ред. Е.С.Полат. — М., "Академия", 2006.

2. Карпенко, М.П. Телеобучение: монография / М.П.Карпенко. – М.: СГА, 2008. – 800 с.
3. Малитиков Е.М., Карпенко М.П., Колмогоров В.П. Актуальные проблемы развития дистанционного образования в Российской Федерации и странах СНГ // Право и образование. – 2000. – №1 (2). – С. 42–54.
4. Зайченко Т.П. Основы дистанционного обучения: Теоретико-практический базис: Учебное пособие. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2004.-167с.